

2. Ермошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: монографія [Електронний ресурс] / М.М.Ермошенко. - Режим доступу: <http://www.disslib.org/upravlinnj/aekonomichnoju-bezpekoju-pidpruyemnytstva>.
3. Фінанси : підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. — 2-ге вид. переробл. і доповн. — К. : Знання, 2012. — 687 с.
4. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України. [Аналітичний портал: Експерт України]. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.expe-ua.info/document/archive/a/law5xwqoi/index.htm>.
5. Сайт wikipedia [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Фінансова_безпека.
6. Професійна юридична система МЕГА НаУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.22439.0>.

УДК 336.02

Аліна Миколаївна ЧОРНА,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0519-7300>;*

Ірина Ігорівна СЯДРИСТА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4340-3593>*

ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПРАВОВИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ

В сучасних політичних та економічних умовах, умовах різкого посилення загроз державному суверенітету України питання економічної та її складової - інвестиційної безпеки, стає найбільш актуальним. Відповідно до статті 1 Закону України «Про національну безпеку» національною безпекою України визнається захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1].

Інвестиції є досить впливовим засобом втручання в економічний суверенітет. Для стабільного розвитку економіки держави важлива не лише кількісна, але і якісна характеристика інвестиційних вкладень. Саме якісна складова інвестицій, їх зміст може викликати виникнення загроз для

національної безпеки держави в глобальних масштабах. Україна й досі залишається вразливою до дій недобросовісних інвесторів, що зумовлює необхідність комплексного дослідження проблем правового забезпечення інвестиційної безпеки в державі.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та економічний ефект [2]. Але в такій правовій регламентації не визначений баланс приватних та публічних інтересів в інвестиційній сфері.

Законом України «Про національну безпеку» законодавець обмежився визначенням пріоритетів національних інтересів та видам загроз таким інтересам та національній безпеці. Відповідно до статей 1, 3 Закону України «Про національну безпеку» визначені загрози посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян. В економічній сфері до загроз національним інтересам віднесено зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки; неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів і т.п. [3].

Такий підхід законодавця призводить до відсутності закріплених необхідних і достатніх ознак правових категорій «економічна безпека», «інвестиційна безпека» на законодавчому рівні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України в «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [4] здійснило спробу нормативно визначити економічну безпеку, як стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Таким чином, чим вище стійкість виробництва, зайнятості, інвестицій, і одночасно більше можливості подальшого збільшення зростання економіки, її модернізації і розвитку, підвищення конкурентоспроможності, тим вище економічна безпека країни. Виходячи з визначення видно, що економічна безпека включає інвестиційну безпеку.

Відповідно до Методичних рекомендацій інвестиційно-інноваційна безпека – це стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення

виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості. Як бачимо, ані термін «економічна безпека», ні «інвестиційна безпека» («інвестиційно-інноваційна безпека») не визначаються на законодавчому рівні, лише на підзаконному.

Національний інститут проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки та оборони України під інвестиційною безпекою розуміє такий рівень інвестування економіки, який забезпечував би її розширене відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння [5].

З точки зору економічної доктрини, подібного погляду щодо поєднання інвестиційної безпеки країни з рівнем інвестицій дотримуються й окремі науковці. Зокрема, Барановський О. І. під інвестиційною безпекою розуміє досягнення такого рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні інвестиційні потреби національної економіки [6]. Подібне тлумачення наводить Кириленко В. І., який визначає інвестиційну безпеку як здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння економіки. Крім того, науковець вказує на те, що інвестиційна безпека, з одного боку, характеризує досягнутий рівень використання інвестиційних ресурсів в економіці, а з іншого — визначає процес та напрями ефективного їх використання [7]. Сундук А. і Юрін Я. зазначають, що інвестиційна безпека визначається можливістю нагромадження ресурсів або капітальних вкладень [8]. Інші науковці (зокрема, Мещеряков А. А.[9], Макух А.[10], Висоцька І. Б.[11], Шевченко Л. С. [13]), розглядають інвестиційну безпеку як процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економіка здатна зберігати й підтримувати достатній рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку й соціально економічної стабільності країни, зростання конкурентоспроможності її економіки та добробуту населення. Дане визначення інвестиційної безпеки держави розглядається з позиції забезпечення певного рівня інвестиційних ресурсів задля створення передумов стабільності економіки країни та добробуту населення в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз. В свою чергу, це зумовлює потребу діагностування, моніторинг таких загроз, створення дієвої законодавчої бази щодо протидії їм. Як зазначають Міщук Є. В., Кашубіна Ю. Б. інвестиційна безпека держави не повинна обмежуватися ні рівнем інвестицій, ні спроможністю їх генерувати. На їх погляд, інвестиційну безпеку держави слід розглядати в контексті стану захищеності під час здійснення інвестування самої країни, інвестора, а також суб'єктів господарювання та населення цієї країни при якому нейтралізовано усі загрози [13, 14].

Таким чином, забезпечення інвестиційної безпеки національної економіки потребує:

- опрацювання правових механізмів державного регулювання безпеки в інвестиційній сфері; - формування належної нормативно-правової бази створення і вдосконалення сприятливого інвестиційного клімату; - формування правових механізмів розвитку і вдосконалення якості інвестиційного потенціалу національної економіки; - правового врегулювання функціонування рівнів забезпечення інвестиційної безпеки з визначенням кола суб'єктів та їх компетенції по здійсненню такої діяльності; - врегулювання форм та порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері забезпечення інвестиційної безпеки.

Основними пріоритетними напрямками щодо покращення рівня інвестиційної безпеки України в контексті подолання кризових проблем є: підвищення міжнародного рівня країни шляхом подальшого проведення структурних реформ, головними з яких є судова, антикорупційна та пенсійна реформи; стабілізація макроекономічного середовища, передусім рівня інфляції, для збільшення обсягів залучення інвестиційних ресурсів; оптимізація каналів міжгалузевого і міжрегіонального припливу інвестицій; реалізація заходів щодо посилення інвестиційних стимулів для збільшення капіталовкладень у стратегічно важливі для держави галузі господарства, зокрема в реальний сектор економіки; підвищення адекватності умов кредитування інвесторів за рахунок зниження процентних ставок за кредит; стимулювання інвестиційної активності шляхом впровадження ефективної системи надання податкових пільг для інвесторів за умов чітко прописаної процедури їх отримання та справедливого розподілу ресурсів; зниження рівня політичних ризиків у державі в контексті стабілізації політичної ситуації та зняття соціально-економічної напруги, припинення військових дій; продовження інституційних реформ для посилення захисту прав інвесторів, удосконалення антимонопольного законодавства та посилення інституційної спроможності Антимонопольного комітету України; створення сприятливого податкового середовища для інвестицій (прискорена амортизація основних засобів, зменшення податкового навантаження на нерозподілений прибуток); врегулювання податкових прогалин та протидія ухиленню від оподаткування, скорочення тіньової економіки в рамках податкового законодавства; підвищення ефективності корпоративного управління державними підприємствами та їх приватизація; дерегуляція підприємницької діяльності та зменшення кількості ліцензій та контролюючих органів; розбудова цифрової інфраструктури та гармонізація цифрових стандартів з країнами Європейського Союзу; створення Банку розвитку для фінансування державних інвестиційних проектів, у тому числі із залученням коштів міжнародних фінансових організацій; дерегуляція банківського бізнесу, зокрема сегменту невеликих банків, з метою відновлення інвестиційної привабливості банківської системи України; активне просування українських товарів на експортних ринках Європи тощо. Отже, впровадження

вищенаведених заходів дозволить підвищити рівень інвестиційної привабливості нашої держави, збільшити обсяги інвестиційного капіталу в економіку та подолати основні проблеми її розвитку.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018, № 31. Ст.241.
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 №1560- XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. Ст. 646.
3. Бойчук Р.П. Захист прав учасників інвестиційних відносин як основна компонента безпеки інвестиційного ринку України. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Boychuk.pdf>.
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України (Наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 р. № 1277). URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MethodichniRekomendatsii>. (дата звернення 09.02.2022)
5. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ, 2008. 48 с.
6. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. Київ: КНТЕУ, 2004. 759 с.
7. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 232 с.
8. Сундук А. Банківське кредитування як чинник гарантування інвестиційної безпеки регіонів України. Вісник Національного банку України. 2004. № 1. С. 24-26.
9. Мещеряков А.А. Інвестиційна безпека держави. Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. 2013. № 2. С. 23-29.
10. Макух А. Інвестиційна безпека України в системі світової економічної безпеки. URL: <http://intkonf.org/makuharusnaklinvestitsynabezpekaukrayinivsystemisvitovoyiekonomichnoyibezpek/>.
11. Висоцька І.Б. Проблеми та шляхи забезпечення інвестиційної безпеки держави. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2013. Вип. 2. С. 11-17.
12. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.С. Шевченка. Харків: Право, 2009. 312 с.
13. Міщук С. В., Кашубіна Ю. Б. Дефініції економічної категорії «інвестиційна безпека». Інвестиції: практика та досвід № 2/2015. С. 12-16. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
14. Розвиток бізнес-середовища в Україні: окремі аспекти правового забезпечення: монографія / за ред. О. О. Дмитрик, К. О. Токаревої. Харків: НДІ прав. за-безп. інновац. розвитку НАПрН України, 2019. 203 с.